

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

Підвищення економічної ефективності сільського господарства в цілому передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують дальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці на основі колективного, сімейного і орендного підряду та оренди як прогресивної форми господарювання; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи [1, С. 60].

В умовах становлення ринкових відносин, коли ціна на ринку продукції формується головним чином через співвідношення попиту і пропозиції, реально вплинути на підвищення ефективності виробництва зерна та сільськогосподарської продукції в цілому підприємства можуть за рахунок зниження собівартості одиниці виробленої продукції. У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

Водночас впровадження у виробництво культур і сортів інтенсивного типу може мати й негативні наслідки. Розвиток інтенсифікації землеробства без дотримання відповідних умов призводить до погіршення структури ґрунту, підвищення темпів деградації земель і загострення екологічної ситуації. Суттєвий вплив на ефективність виробництва зерна має насіннєвий матеріал. Високоякісне насіння за сприятливих умов спроможне забезпечити високу урожайність та якість отриманої продукції. Але з іншої сторони якісне насіння має високу вартість і в структурі виробничих витрат складає до 20 % виробничої собівартості. За несприятливих кліматичних та виробничих умов високоякісне насіння не забезпечить навіть простого відтворення капіталу.

Один із напрямів підвищення економічної ефективності виробництва зерна - впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва. Вирішення цієї проблеми сприяє насамперед підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором економічного і соціального розвитку.

Враховуючи складний фінансовий стан, багато підприємств розширюють використання енергозберігаючих технологій підготовки ґрунту до посіву зернових культур, що суттєво знижує виробничі витрати, але поряд з цим знижує і якість

підготовки, що погіршує як умови проростання та розвитку рослин так і умови виконання наступних операцій виробництва зерна. Це призводить як до зниження урожайності зернових культур та якості отриманого врожаю, так і до збільшення витрат на догляд за посівами. Крім того неякісна підготовка ґрунту призводить до зниження продуктивності та якості виконання операції основними засобами, що виконують в подальшому технологічні операції та унеможлиблює використання більш сучасних машин для їх виконання. Але з іншої сторони, навіть пріоритетне фінансування виконання обробітку ґрунту, не гарантує прибутковості в цілому виробничо-комерційної діяльності підприємства по виробництву зерна.

Істотне збільшення виробництва зерна та підвищення його економічної ефективності є необхідною умовою не тільки поліпшення забезпечення населення продуктами харчування, а й підвищення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства. Зміцнення матеріально-технічної бази останнього, впровадження інтенсивних технологій виробництва, прогресивних форм організації праці, поліпшення матеріального стимулювання праці мають сприяти підвищенню урожайності зернових культур та збільшенню обсягів виробництва зерна. У даний час досягнутий рівень виробництва не забезпечує потреб країни в зерні. Поряд з невисоким рівнем урожайності зернових допускаються значні втрати зерна при збиранні, транспортуванні, зберіганні, переробці-та використанні. Внаслідок незбалансованості кормових раціонів, недостатньої кількості грубих, соковитих та зелених кормів, невідповідності структури виробництва зерна потребам тваринництва та під, впливом багатьох інших, у тому числі й організаційних, факторів щорічні перевитрати зерна досягають 10—12 млн. т. Поряд з цим зниження обсягів виробництва зерна змушує підприємства зменшувати поголів'я худоби та птиці, що в свою чергу також спричинює зниження обсягу виробництва тваринницької продукції, гальмує розвиток цієї галузі.

Важливим фактором подальшого розвитку зернового господарства України є розвиток ринку зерна. Розвиток ринку зерна повинен передбачати: надання господарської самостійності виробникам і створення умов для конкуренції учасникам ринкової торгівлі зерном і зернопродуктами; роздержавлення підприємств системи заготівлі, зберігання і переробки зерна та відміну хлібної монополії; зміну порядку формування і розподілу державних ресурсів зерна; перехід на економічні методи державного регулювання ринкових відносин. Сучасна економічна політика держави та розвиток ринку зерна вимагають з'ясування причин та факторів, що впливають на кінцевий результат виробництва [2, с. 2]. До заходів, які б забезпечили підвищення окупності витрат підприємства при виробництві зерна, належать: • застосування підходів, які б сприяли підвищенню урожайності зернових культур, зниженню їх собівартості; • підвищення якості зерна; • врахування досвіду інших господарств у високоефективному веденні галузі. Щороку українські виробники зерна стикаються з одними й тими ж проблемами: перевищення пропозиції зерна над попитом; відсутність приміщень для зберігання нового врожаю; заниженою ціною на зерно на внутрішньому ринку; залежність аграріїв від зернотрейдерів, які сьогодні контролюють переважну частину товаропотоків зерна; експортні обмеження та інше, що призводить до зменшення дохідності зерновиробництва. Всі ці проблеми обумовлюють об'єктивну необхідність пошуку інноваційних шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції українських зерно виробників як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

1. Обелець О. С. Економічна ефективність зернового виробництва в Україні / О. С. Обелець // Економіка АПК. – 2003. – № 10. – С. 59-61.

2. Концепція державної цільової програми «Зерно України – 2008–2015». Проект [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zernolab.com.ua>

3. Саблук П.Т. Концептуальні аспекти модернізації аграрного виробництва та розвитку сільських територій в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. — 2010. — № 8. — С. 3—9.